

(La llum migpartida. La solitud com un somieig. Encara no és estiu, però la calor cau a plom sobre les cases, desdibuixa les formes i fa que les ombres conquereixin l'arruga, el racó, el desnivell de les coses. Tot aquí té fons, un pes característic. La línia abrupta, les façanes marcades de forma irregular. L'àncora i la cadena, ahir i avui estar sempre lligats al destí, el temps a la dula i els llocs sota aquest blau, prement les línies de les façanes, els colors que les individualitzen. L'únic element desaparellat és aquest cos que irromp en tot el que torna a ser idèntic. Com un tall en el temps, l'aparició, la mateixa roda, els mateixos angles. No tenim fons o forma talment llueres dient-se en la nit –o depèn segons com i què ens agafa la carn i la fa vibrar–. Ésser lleuger o radical, potser, el costum del contrast que rau fora del temps, agrait de les roses, agrait de la petitesa. Lentament, travessa el retaule que esdevé la replaça, seu en una de les cadires de fusta. La tauleta vinclada, suada. Tot després de la pàtina del temps, la luxúria de la llum llepant els ulls esmunyedissos al cor de la ciutat. La llum implacable. Ella travessa la replaça. Dempeus contra la mort tot sembla tenir una altra forma. Aquí ella venia a recordar l'amor i les seves formes, l'amor i tots els seus rostres. Pensar-lo exhaurit i voler covar l'amor a les mans, agafar-lo i tenir-lo a les mans, apegalós i cec, moll, romput a cridar, criatura, la sang pura lluint-li al cor, escindit, la taula vinclada i suant, els qui passen a corre-cuita. La memòria, el còdol del temps de viure, les dones de casa doblegant el neguit a la taula de planxar, la casa per fer, la memòria estroncada. A la taula ella travessa els ulls tristos de l'àvia, les mans rudes de la mare. D'on venim no ho sap i en el temps rebalsat a la plaça, la llum arrapant-se a la matèria i l'aigua abocant-se nua, l'aigua entrant-se per la gola i el topant de la gola, el nus, el ventre, el topant d'allà dintre, per

la memòria, perquè sense ombra vingué la memòria pura i sola a dir-se casa, el dolor a dir-se casa, la vergonya a dir-se casa, i defensar la casa per sentir que diu: vola. L'amor esvanit. Aquest amor revingut...)

Els llocs oberts com llum i magranes, gra a gra s'omple el buit de la memòria estabornida. Aquí, el poema, fet d'argila i llànties, et va trobar erta, travessada de silenci, cel i llum de sobte a redós de la sangglaçada: què en fem, de la realitat, quan l'amor i la mort es confonen? Forçaren ma casa fins fer-la cantar. Esbatanada als vells racons, desvelà un rostre cendrós, els llavis prims de l'àvia. Ara tinc la palpa bruta de resseguir la sanefa del seu mocador –i de cobrir-me amb el nom d'aquesta casa– d'olorar el rosari empolsegat que guardava a la tauleta de nit, que no tocava per si de cas venia el penediment, la por i la vergonya i havia de confessar que el marit feia allò d'anar i trobar-la asseguda i plorant i encara fer-ho tot fosc i ella que bé que tant és però que almenys els fills no la sentissin cridar.

En la teva asfíxia, àvia, va estendre l'amor un llençol de pedreria. Fou el temps de la creença silenciosa, nua, sola, la voluntat estantissa, perquè abans ensenyaven això: sentir i parlar no és cosa nostra, dona maniquí, dona pastís. Vas passar per sobre d'aquest amor, cremant i sense queixa, dolor atordit amb els ulls ben oberts, per no negar mai que vas créixer amb la por nua da al ventre d'haver-te de morir tota sola. Jo et faré una casa a la memòria que digui que aquí hi hagué una veu incapaç d'explicar l'horrible, i que sols callava el que turmenta. Aquest és el lloc del temps i la memòria mesurats pel creixement de la panxa a l'edat d'or d'infantar, eixuta

després en envellir i perdre el que de receptacle té el cos en fer créixer el cos. L'úter, silenciàt, exprimit a l'edat de la vellesa de l'àvia en què açò s'escriu, la gossa a casa, també caduca, unflada de fer anys com reflex del temps de nosaltres, el temps paral·lel que ens serveix per a la por a tall d'exemple. Cinc fills va tenir, dona feta per a la fam de la terra, cinc fills i una filla morta.

El seu temps-agulla —agulla és trànsit, temps, ferida i ofici— l'anava teixint i era com cosir-se els llavis per callar el dolor i, a la fi, quan el cos era massa eixut, també la memòria es va fer estreta i va emmalaltir fins a la sang exposada, fins a assecar-se, abruptament, sense comiat. Quan cosia alçava els ulls, allargava la mà i la col·locava sobre els retrats penjats a la paret blanca, absorta en trobar-hi semblança amb la filla. Fora i aquí, però aliè, el temps unflant-se com una esponja a l'aigüera, i tu massa nina per dir encara ventre, mort o fill. Tot el que som es redueix a un instant on la repetició ens fa únics i quan ella va perdre la memòria jo havia d'agafar-li la mà riscosa de travessar-se amb l'agulla, cada cop més distant, perquè es quedava enganxada allà, a la casa morta, als temps de la guerra i a la dissort de veure's escindida. La mare morta, també, com la filla, i ella ombra de ningú solcant les engrunes de la seva memòria, els ulls atònits, els llavis prims i tremolosos, aquesta memòria com un simulacre, pura assuavint el profund, un temps enganyós i la

suau decadència d'un cos que decau, mínim, i cada cop acata més: serà com decreïxer, àvia, tornar a la terra, tornar a la mare, enfosquiràs a poc a poc, sense saber per què tota tu et burxes la camisa com volent alletar –és clar, l'oblit es fixa al remat, al lloc on ha quedat el rastre de la presència.

Aquest sanglot pel llit buit, a destralades: camí cru, el d'aquest esperit brut de tactes a deshora. Té la llengua malalta. Jo l'he vista balbucejant perduda en el que no recorda: fa i desfà les línies del que creu que veu, esgarrapa l'absurd. Pols de trànsit, espai d'imatges imprecises, què de la narració estesa entre els enganys de la nit, vetla del temps –el somni n'és la fugida– on s'aprén el món del pànic de quedar-se l'individu i el llenguatge tan seu deixat anar en la invenció de l'acte –la llengua mai no serà el llenguatge–, el mercadeig del temps i els seus estigmes, la vida d'enrere cap a on ens projectem i que creiem sòlida, victoriosa, erta com un edifici cimentat. Res: sorra a les mans i crema tot, la casa, la paret amarada de visions com un migdia contornejant el món sense enigmes. Açò que escric és una claraboia, poema que percep un món refent-se, el sol tocant els llocs impúdics com aquest espai esquerp, l'àvia balancejant-se a la cadira per no deixar-se vèncer per la son, aquest sanglot pel llit buit, *blues* a destralades: camí cru, el d'aquest esperit brut de tactes a deshora. Llengua embetumada, es decoren les

línies, s'esgarrapa l'absurd. *Aquesta llum et recuperarà per a la memòria, et retornarà el nom, li deia, et posarà els noms en el lloc de la seva evanescència, com una argamassa als clots, un socors mutu.* Però ella no escoltava res més que la mecànica trepanació de la tela i quan cosia alçava els ulls i es reunia amb els morts —l'acte d'amor de recordar un mort. Hi havia risc, llavors, de traspasar-se les ferides —també, les invisibles—, el pànic de la mà rondinejant les línies del palmell que defuig absorta, línies que cusen i enmig de l'estiu humitejant regalimen la brutor del dedins, la boca que s'entreobre, el pànic a la boca, els ulls ara closos i la inèrcia de l'agulla —aquest mestratge de la por, de la fam, de la ràbia— tentinejant les vores del vestit de comunió, pur atavisme de creure's en l'acceptació dels altres. : Quina violència canibal, aquest banquet de la sang divina, penso ara que em veig tota de blanc innocència en el ritual de celebrar el sacrifici. Violència, dic ara, menjar-se el cos de Déu i sentir-ne plaer. Quina violència, també a les mans que endrecen àvides el vestit, mans avesades al treball, les mans ballant i la caixa de música que li deixo aquí a la vora...

Ella sempre ha fet de les llàgrimes, sense adonar-se'n, psalms de llum als racons de la memòria. No es veia sinó en la necessitat d'ésser forta, però ara ja de tant en tant el cap li rodola contra el temps. El temps buida el temps del viscut i és imatge pura, llum escapçada: quina

agonia, l'espai blanc massa vast —està malalta—, massa animal, i tu, crescuda de nou en la por, en la infantesa ridícula de desaprendre els noms i les coses, amb la por infantil nuada al ventre i a la mà d'haver-te de morir tota sola.

Cosia sense equivocar-se. En algun moment tornava el cap enlaire, per si de cas el vent o la llum arrapada als rostres que es desaprenen. Llavors jo acudia al seu costat i li havia d'agafar les mans i frenar la pedalada, el vestit de comunió gairebé refet dos cops, *costa romandre en silenci*, li deia, *cansa la música darrere de l'orella*. Deixa de pensar, deixa de mirar el que pertany al silenci, al reialme de l'invent i la pèrdua enmig del pànic de tota sola envoltada de la claror dels arbres. La finestra, ampla, mig aombrada pel dia que gira i va i volta. Abocada a la plaça. Les copes dels arbres, serrades, contornegen la tarda, verds jaspiats de tonalitats diverses, l'escala natural de matisos que atorga el fet de viure, aquí a les llagastrades que ofereix la terra i la mirada perdent-s'hi aquí, abandonada, mínima, avesada al formigó creixent, perduda l'arcàdia: cotilla de la llum, perds la llibertat profusa del domini.

Tornar a la memòria no suposa, necessàriament, conèixer-se —memòria relat, memòria relat enllà del record—, esprémer el risc de morir així, sola, envaïda de tot allò que ocorre i que no s'entén: abandona les traces de l'intel·ligible, fosc significat dels actes, babèlica. Els

llocs oberts com fruita, gira-sols, vànova de la presència, certesa de dir l'objecte i veure'l, palpejar-lo, descansats d'abstracció, penyores de la idea. Sota la pell, una febre de memòria. Per això, potser, la perdia, per no haver-la de dir a ningú, la memòria, tan sola. I quan l'ajudo a posar-se dempeus, una gota de sang regalima de la mà al ventre. Una punxada: el temps-agulla la damna. L'asseca amb la vora del davantal. El punt que hi queda s'hi torna a amarar, viu com la llibertat obtusa dels qui s'entesten amb una voluntat empedreïda, i la veig de nou omplir-se, aliena als qui expliquen el procés de créixer invicta, vermella, sobreeixint, superant-se, viva com la llibertat dolguda, la llibertat punxada del cos que s'allibera pel dolor. No sabem res dels processos silenciosos, vivim un trànsit dur, joc de coincidències i d'il·lusions si volem el desig: lluitar fins la suor, fins la marca reblerta de la matèria trencadissa que s'escampa en la seva densitat escandalosa. Però gairebé ningú no sap res del que ens habita. Els morts a la paret: llunàtica se'ls beu, aquest immens deliri de conèixer, encara.

Que marxi, diu, el dolor profund, la misèria que cau a plom i no sé dir-la. Alguna cosa trenca el silenci de l'escala. L'animal d'algú, un nen desocupat. La casa, de corredor curt i estret, un tercer sense ascensor, els mobles antediluvians, tot antic com el fet de viure, maculat de pol·lució, olor de tancat confonent-se amb la ver-

dura bullida. La gossa, pèl blanc esgrogueint-se vora les ungles i el musell, mira des del seu silenci après, un silenci atàvic de submissió, un silenci que creuaria l'habitació —i es reclinarà, reverència de l'humil, aquí la condició encara justifica el destí— tot i haver de suportar el colp, el dejú, la pobresa, un silenci que reposa sobre l'artrosi de les mans, un silenci sense voluntat, només après, silenci de les molles, les dents naixent díscles de la boca de l'animal, torçades en la saliva, i ella del silenci, mirant enllà, el sostre esgrogueït de fum i flatulència, el silenci negligit, el silenci de la misèria, i ara ja no parlo de l'animal, sinó dels dits molts a prunyons treballant amb fred, callant amb l'almosta buida cada dos dies —mengem quan podem i hem après a dominar la gana, l'embranchida de l'única veritat que a tots iguala: la fam i la mort i el desig de posseir, criatures, fang de silencis atorçats. Si tornéssim ara a veure aquest lloc que ja no és nostre, si tornéssim a entrar en aquest temps que es refà de cor, davant d'aquest gest minúscul que delimita les hores pels àpats, tímidament amb una queixa de gairell, aguda i repetitiva, hom diria que sofria.

Que no vull llegir la seva gana, diu, tombada a la cambra més fosca, que no vol la llum artificial de la televisió o els artefactes de la parla massa llarga. Gemega pel maluc nafrat. És la pressió del temps contra la carn inútil, cada cop més magra, que desaprèn l'espai i el fa lent, dolorós,

vacu. D'ençà que ella anava perdent la memòria, la vida esbojarrada deixava de tenir sentit, sagnava menys. L'única manera de no pesar és deixar d'ésser llenguatge. I així era que movia els llavis mecànicament. Mai somreia, però. Mirava fixament les coses amb una netedat pura, i jo deia *què hi ha allà dintre, què colpeja les seves ninetes, quina imatge forma en aquella nul·la llibertat dels objectes, la llum fosa a dalt i a terra, els ulls buits, els ulls buits sense ànima.*

En aquesta casa pobrament es retroba l'alegria. Jo la recordo grisa i de fusta, a dies amb una llum esgrogueïda —és la color de la vellesa— amb els timpans fent-se gruixuts —mai no he entés què de fingiment, què d'aïllament i de voluntat de no entendre, la marca sonora d'un món que no ens pertany, amb les seves lleis absurdes, el moviment absurd de tot reproduint-se, refent-se, carregant-se d'una lluentor falsària. En aquesta casa només s'hi a compleix. No l'esclat de rialles que irromp enmig de la privació del pler de la misèria ensenyorint-se dels contorns de la casa, dels angles del temps. Aquí es treballa amb les mans —aquesta casa de més de quaranta anys, en aquell moment, en aquell tall de la història on m'hi aboco—, amb la suor tocant a terra, el pes en sopols amb els canells voltats i tremolant i, si en algun moment, si en algun instant del temps joguinaire entretingut en macar la fruita o assecar la roba estesa, la carícia vola al cos aliè o la llum davalla al rostre

desfigurats, podem dir que aquí l'alegria mai no ve de primeres, aquí, inexplicablement, tothom viu segons un ordre glaçat sobre disquisicions antigues, immensament atàvic, foscament assumit.

L'àvia tenia una nafra, petita, però incurable, del costat esquerre, de jaure sempre de la mateixa manera, de cara a la finestra amb la persiana abaixada, perquè aquí la realitat de fora no té rostre, i cada cop és més difícil d'entendre-la, amb nits ensucrades de despesa infantívola, de caprici absolut cec del demà, de l'escassetat, cec de l'egoisme que ens unfla fins l'atac de feridura, la panxa plena, la gola humida, els ulls vidriosos de la nit pletòrica d'éssers que transiten menjant-se-la i, potser, nits que anys després i a quilòmetres d'aquesta cambra, hauràs de recordar coixes, anacrúsiques, malaltes de coixesa, amb els símbols, les grans construccions esvanint el paisatge conegut de l'única terra que retorna a la qui jau soterrada de morts: endarrerim la solitud, la disfressem d'alcohol i roses, un quadern escrivint-se i una rosa, la rosa blava del qui no sabé perdre's en el món, sinó en les línies, que mai no hauria escrit l'olor de la gent que va morint en vida, els ulls atònits dels qui desconeixen el llenguatge, el rostre del fill paralític. L'àvia, però, no sabia d'aquestes coses. Ella només jeia de cara a la finestra, els llençols endreçats perquè només s'estirava a la vora d'un llit impol·lut com de noces.

© Àngels Moreno Gutiérrez, 2019
© de l'epíleg: Raquel Santanera Vila, 2019
© Il·lustració de la coberta: Jordi Pagès, 2019
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2019
C/ Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: ?
ISBN: 978-84 ?
DL L?
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

—❧ imprès a **lleida** —

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.